DRUHÁ BUDOVA MATICE SLOVENSKEJ (1926 – 2026). Storočie v službách slovenského národa

Pri príležitosti 100. výročia slávnostného otvorenia druhej budovy Matice slovenskej

Autor výstavy, odbornej koncepcie a textov: PhDr. Pavol Madura
Grafické riešenie: PaedDr. Eva Čulenová, PhD.
Obrazový materiál: Archív Matice slovenskej
Vydala Matica slovenská, Martin 2026

MATICA SLOVENSKÁ

Druhá budova Matice slovenskej patrí medzi najvýznamnejšie národné kultúrne pamiatky Slovenskej republiky a je výraznou architektonickou dominantou mesta Martin. Už celé jedno storočie predstavuje sídlo jednej z najstarších slovenských kultúrnych ustanovizní a trvalý symbol slovenského národného, kultúrneho a vedeckého života.

Pri príležitosti 100. výročia jej slávnostného otvorenia predstavuje Matica slovenská výstavu mapujúcu príbeh tejto výnimočnej stavby – od prvých myšlienok na jej výstavbu až po jej dnešné postavenie ako významného symbolu slovenského národného dedičstva.

Prostredníctvom autentických archívnych dokumentov, dobových fotografií a výsledkov historického výskumu približuje výstava okolnosti vzniku budovy, jej architektúru, osobnosti spojené s jej výstavbou i jej miesto v dejinách Slovenska.

100
STO ROKOV

DRUHÁ BUDOVA
MATICE SLOVENSKEJ
1926 - 2026

„Matica slovenská! Aké málo som o nej vedel a koľkými emóciami ma zaliala, keď som v budove jej ústredia v Martine prvý raz vkročil do miestnosti, kde som mal vykonávať funkciu referenta Filozofického odboru!“

Alexander Hirner. *Matičná myšlienka* (1992)

KEĎ OBNOVENÁ MATICA SLOVENSKÁ ZAČALA UVAŽOVAŤ O NOVOM SÍDLE

100

DRUHÁ BUDOVA MATICE SLOVENSKEJ

Po štyridsiatich štyroch rokoch núteného mlčania bola 5. augusta 1919 Matica slovenská slávnostne oživotvorená. Na priestranstve pred Župným domom v Turčianskom Svätom Martine sa zhromaždilo približne šesťtisíc účastníkov z celého Slovenska, ktorí boli svedkami obnovenia najvýznamnejšej slovenskej kultúrnej ustanovizne. Práve tu boli prijaté nové stanovy, zvolené vedenie Matice slovenskej a začala sa jej novodobá história.

Už o tri dni neskôr, 8. augusta 1919, zasadal po prvý raz novozvolený Výbor Matice slovenskej. Hneď prvým bodom rokovania bola otázka nového sídla. Predseda Matúš Dula upozornil, že pôvodná budova Matice slovenskej, postavená v rokoch 1864 – 1865, už nepostačuje rozvíjajúcej sa činnosti obnovenej ustanovizne a navrhol vybudovať novú reprezentatívnu budovu. Týmto rozhodnutím sa začal príbeh druhej budovy Matice slovenskej.

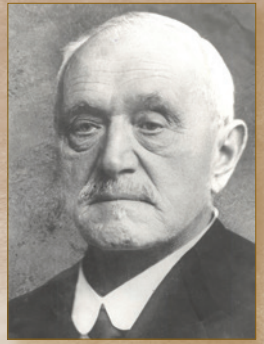

Spolupredseda obnovenej Matice slovenskej Matúš Dula už na prvom zasadnutí Výboru Matice slovenskej v auguste 1919 navrhol postaviť nové sídlo ustanovizne.

NOVÝ ŠTÁT, NOVÉ ÚLOHY, NOVÉ SÍDLO

100

DRUHÁ BUDOVA
MATICE SLOVENSKÉJ

Obnovená Matica slovenská sa už v prvých rokoch svojej činnosti musela vyrovnať s otázkou vlastného sídla. Historická budova bola využívaná štátnymi úradmi a pre rozvíjajúcu sa činnosť Matice poskytovala len obmedzené priestory. Výbor Matice slovenskej preto začal rokovať s československou vládou o jej odkúpení štátom a o získaní finančných prostriedkov na výstavbu novej budovy.

Rozhodujúci význam mala kúpno-predajná zmluva uzatvorená 18. júna 1924 medzi Československou republikou a Maticou slovenskou. Získané financie umožnili začať pripravovať nový stavebný projekt. Súčasne vznikla stavebná komisia, ktorá riešila výber pozemku, architektonickú súťaž aj organizáciu celej výstavby. Matica slovenská tak vstúpila do jednej z najvýznamnejších etáp svojej novodobej histórie.

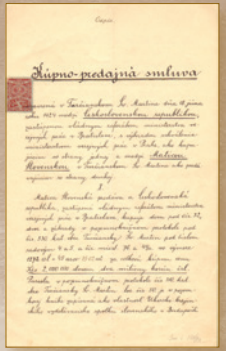

Kúpno-predajná zmluva z 18. júna 1924.
Predaj prvej budovy štátu vytvorí finančný základ pre výstavbu nového sídla Matice slovenskej.

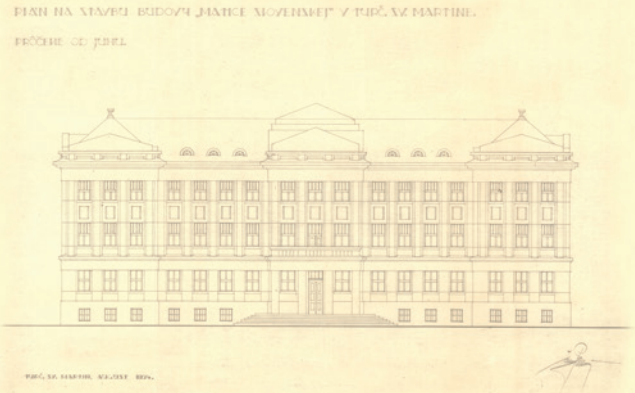

HĽADANIE PODOBY NOVÉHO SÍDLA MATICE SLOVENSKEJ

100

DRUHÁ BUDOVA
MATICE SLOVENSKEJ

Vybudovanie reprezentatívneho sídla Matice slovenskej patrilo medzi najvýznamnejšie architektonické úlohy medzivojnového Slovenska. Preto bol vyhlásený architektonický súbeh na návrh novej budovy Matice slovenskej, do ktorej sa zapojili poprední slovenskí i českí architekti. Predložené návrhy však porotu neuspokojili natoľko, aby mohla určiť jednoznačného víťaza.

Do užšieho kola súťaže preto vybrala troch autorov – Emila Belluša, Jána Burjana a martinského architekta Jána Palkovača. Práve Palkovičov návrh porotu presvedčil funkčným dispozičným riešením, reprezentatívnym architektonickým výrazom i citlivým začlenením budovy do mestského prostredia. Po zapracovaní pripomienok poroty sa stal základom projektu realizovanej druhej budovy Matice slovenskej.

Portrét martinského architekta Jána Palkoviča (1892 – 1931)

KEĎ SA ZAČAL RODIŤ NOVÝ DOM MATICE SLOVENSKEJ

100

DRUHÁ BUDOVA MATICE SLOVENSKEJ

Národné augustové slávnosti roku 1924 sa zapísali do dejín Matice slovenskej ako okamih, keď sa vízia nového sídla začala premieňať na skutočnosť. Za účasti početnej verejnosti, predstaviteľov kultúrneho a politického života i zahraničných hostí bol 13. augusta 1924 slávnostne položený základný kameň druhej budovy Matice slovenskej.

Samotnému aktu predchádzali výstavy, zasadnutia spolkov, umelecké podujatia i spoločenské stretnutia, ktoré na niekoľko dní premenili Martin na centrum slovenského národného života. Slávnostný akt nebol len začiatkom stavebných prác. Predstavoval verejný prejav viery, že slovenský národ dokáže vlastnými silami vybudovať reprezentatívne sídlo svojej najvýznamnejšej kultúrnej ustanovizne.

Od tejto chvíle už cesta k novej budove Matice slovenskej nebola iba plánom – stala sa realitou.

PROGRAM
SLOVENSKÝCH NÁRODNÝCH SLÁVNOSTÍ

V TURČIANSKOM SV. MARTINE

V DŇOCH 12. A 13. AUGUSTA 1924

Program Národných augustových slávností 1924.
Dobový program dokumentuje mimoriadne bohatý priebeh podujatí sprevádzajúcich položenie základného kameňa novej budovy Matice slovenskej.

ZA NECELÉ DVA ROKY VYRÁSTOL NOVÝ DOM MATICE SLOVENSKEJ

100

DRUHÁ BUDOVA
MATICE SLOVENSKEJ

Po slávnostnom položení základného kameňa sa na jeseň 1924 začala výstavba novej budovy Matice slovenskej. Prvý výkop pre základy novej budovy Matice slovenskej urobil správca Matice slovenskej Jozef Škultéty 7. októbra 1924. Realizáciou stavby bola poverená stavebná firma Stanislava Zachara z Vrútok. Stavebné práce napredovali mimoriadne rýchlym tempom. Postupne vyrástli základy, obvodové murivo, železobetónové stropy i strešná konštrukcia a budova začala získavať svoju charakteristickú podobu.

Pri výstavbe sa uplatnili moderné stavebné technológie i kvalitné materiály, vďaka ktorým vzniklo reprezentatívne a funkčné sídlo Matice slovenskej. Nová budova poskytla Matici slovenskej priestory pre bibliotéku, kancelárie, výborovňu i ďalšie odborné a kultúrne pracoviská.

Od položenia základného kameňa po dokončenie stavby uplynuli necelé dva roky. Budova bola dokončená vo februári 1926 a už 1. marca 1926 ju oficiálne prevzala Správa Matice slovenskej.

Portrét staviteľa
Stanislava Zachara (1869 – 1937) z Vrútok

ARCHITEKTÚRA DRUHEJ BUDOVY MATICE SLOVENSKEJ

100

DRUHÁ BUDOVA
MATICE SLOVENSKEJ

Druhá budova Matice slovenskej patrí medzi najvýznamnejšie reprezentatívne stavby medzivojnového Martina. Architekt Ján Palkovič navrhol monumentálnu budovu s prvkami klasicizujúcej architektúry, ktorá mala dôstojne reprezentovať najvýznamnejšiu slovenskú kultúrnu ustanovizeň.

Hlavné priečelie zdôrazňuje monumentálny portikus s vysokými stĺpmi, trojuholníkovým tympanónom a prísne symetrickou kompozíciou. Architektúra spája reprezentatívnosť s funkčnosťou a svojím výrazom nadväzuje na tradíciu verejných budov európskeho klasicizmu.

Budova sa už pri svojom vzniku stala dominantou Martina a dodnes patrí medzi najvýznamnejšie architektonické diela mesta. Monumentálnym architektonickým riešením vyjadrovala význam Matice slovenskej ako vrcholnej kultúrnej ustanovizne slovenského národa.

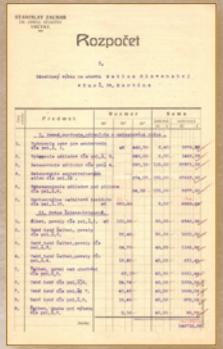
STANISLAV ZACHAR
CH. OBECNÝ MUROVÉ
MAJSTER
V
MARTINE

Rozpočet

na

Nástenný výkaz na stavbu MATICE SLOVENSKEJ
v Martine.

Predmet	Rozmer			Suma	
	m'	m²	m³	Kč	Haliere
I. Zemné práce, betonové a železobetónové práce					
1. Výkopy pod jám [illegible]	m³	800,00	0,40	320,00	
2. Výkopy [illegible]	m³	300,00	0,50	150,00	
3. Betonovania [illegible]	m³	200,00	1,00	200,00	
4. Betonovania [illegible]	m³	170,00	1,00	170,00	
5. Betonovania [illegible]	m³	24,00	1,00	24,00	
6. Betonovania [illegible]	m³	1000,00	0,07	2000,00	
Za [illegible]					
7. Alem. [illegible]	m²	1000,00	0,20	2000,00	
8. Spod [illegible]	m²	700,00	0,20	1400,00	
9. Spod [illegible]	m²	1000,00	0,20	2000,00	
10. Spod [illegible]	m²	500,00	0,20	1000,00	
11. Alem. [illegible]	m²	1000,00	0,20	2000,00	
12. [illegible]	m²	1000,00	0,20	2000,00	
13. [illegible]	m²	1000,00	0,20	2000,00	
14. [illegible]	m²	1000,00	0,20	2000,00	
15. [illegible]	m²	1000,00	0,20	2000,00	
16. [illegible]	m²	1000,00	0,20	2000,00	
17. [illegible]	m²	1000,00	0,20	2000,00	
18. [illegible]	m²	1000,00	0,20	2000,00	
19. [illegible]	m²	1000,00	0,20	2000,00	
20. [illegible]	m²	1000,00	0,20	2000,00	
Suma				[illegible]	

Prvá strana rozpočtu listu stavbára Stanislava Zachara z 2. decembra 1924. Patrí medzi najstaršie zachované účtovné doklady k výstavbe druhej budovy Matice slovenskej a dokumentuje, že stavebné práce prebiehali už na jeseň roku 1924.

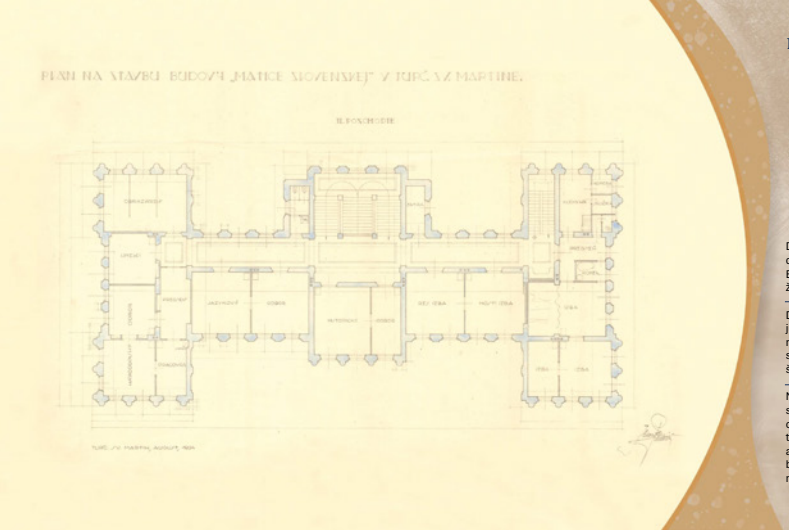

DISPOZÍCIA DRUHEJ BUDOVY MATICE SLOVENSKEJ

Druhá budova Matice slovenskej bola navrhnutá s dôrazom na účelné usporiadanie jednotlivých pracovísk. Dispozícia budovy sústredila pod jednu strechu Bibliotéku Matice slovenskej, administratívu, vedecké odbory, výborovňu i služobné byty zamestnancov.

Dominantou západného krídla bola Bibliotéka. Veľký knižničný priestor, zasahujúci do suterénu i prízemia, dopĺňala trojpodlažná železná konštrukcia na uloženie knižničných zbierok, ktorá patrila medzi najmodernejšie technické riešenia svojej doby. Jej dodávku zabezpečila firma Výroba železných konstrukcí František Schenk z Brna. V týchto priestoroch dnes sídli Archív Matice slovenskej.

Na prízemí sa okrem knižnice nachádzala verejná čítáreň, Expedícia a Ústredie slovenských ochotníckych divadiel. Prvé poschodie patrilo kanceláriám správcov, tajomníkov, administratíve, Literárno-historickému odboru a reprezentatívnej výborovni. Na druhom poschodí sídlili Národopisný, Umelecký, Jazykový a Historický odbor, Obrazáreň, hosťovská a rezervná izba. Vo východnom krídle boli umiestnené služobné byty správcu Jaroslava Vlčka a tajomníka Štefana Krčméryho.

Účet firmy Františka Schenka z Brna za železnú konštrukciu pre knižnicu do novej matičnej budovy s príslušenstvom v hodnote 228 tisíc Kč z 27. 7. 1926

MARTIN SA PRIPRAVOVAL NA NAJVÄČŠIE NÁRODNÉ SLÁVNOSTI

100

DRUHÁ BUDOVA
MATICE SLOVENSKEJ

Leto roku 1926 prinieslo do Martina mimoriadnu atmosféru očakávania. Dokončenie novej budovy Matice slovenskej sa spojilo s prípravou veľkých Národných augustových slávností, ktoré mali predstaviť nové sídlo celej slovenskej verejnosti. Mesto sa slávnostne pripravovalo na príchod desaťtisícov návštevníkov.

Výzdobu verejných priestranstiev dopĺňali štátne a národné zástavy, ktoré dotvárali sviatočnú atmosféru. Organizátori pripravili bohatý viacdňový program zahŕňajúci výstavy, koncerty, divadelné predstavenia, zasadnutia spolkov i ďalšie kultúrne a spoločenské podujatia.

Zároveň zabezpečili mimoriadne vlakové spoje, ubytovanie i logistiku podujatia, ktoré patrilo k najväčším národným slávnostiam medzivojnového Slovenska a predstavovalo dovtedy najväčšie zhromaždenie v dejinách Martina.

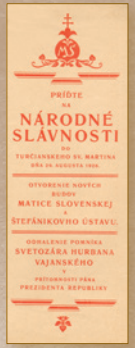

Dobový plagát
Národných augustových slávností 1926

PREZIDENT REPUBLIKY MEDZI SLOVÁKMI

100

DRUHÁ BUDOVA
MATICE SLOVENSKEJ

Vrcholným okamihom Národných augustových slávností bola návšteva prezidenta Československej republiky Tomáša Garrigua Masaryka. Jeho účasť dodala otvoreniu druhej budovy Matice slovenskej mimoriadny štátny význam a potvrdila postavenie Matice ako rešpektovanej kultúrnej ustanovizne v rámci Československej republiky.

Prezidenta privítali predstavitelia Matice slovenskej, štátnych orgánov, mesta Martin i tisíce zhromaždených návštevníkov. Počas svojej návštevy sa zúčastnil slávnostného programu, prezrel si novú budovu a stretol sa s predstaviteľmi slovenského kultúrneho a vedeckého života.

Masaryk bol zároveň protektorom Matice slovenskej a jeho prítomnosť symbolizovala podporu štátu jednej z najvýznamnejších slovenských kultúrnych ustanovizní. Turiec mal osobitne v obľube a opakovane trávil letné pobyty v neďalekej Bystričke.

Starosta Turčianskeho svätého Martina Ján Fraňo vita na vlakovej stanici prezidenta Tomáša G. Masaryka, Zľava pri Fraňovi stojí Bohuš Klaníčka, prvý správa Ján Vanovič .

29. AUGUST 1926 – DEŇ SLÁVNOSTNÉHO OTVORENIA

100

DRUHÁ BUDOVA
MATICE SLOVENSKEJ

Nedeľa 29. augusta 1926 sa zapísala medzi najvýznamnejšie dni dejín Matice slovenskej. Po necelých dvoch rokoch výstavby bola slávnostne otvorená nová budova, ktorá sa stala reprezentatívnym sídlom najvýznamnejšej slovenskej kultúrnej ustanovizne.

Pred budovou sa zhromaždili tisíce návštevníkov zo Slovenska i zo zahraničia. Slávnostný program otvorili oficiálne príhovory predstaviteľov štátu a Matice slovenskej, po ktorých nasledovali ďalšie body programu. Nová budova sa od tejto chvíle stala nielen administratívnym centrom Matice slovenskej, ale aj symbolom kultúrnej vyspelosti slovenského národa a jeho úsilia o rozvoj národného života.

Otvorenie druhej budovy predstavovalo vyvrcholenie niekoľkoročného úsilia matičných predstaviteľov, architektov, staviteľov i širokej slovenskej verejnosti.

Prezident Tomáš Garrigue Masaryk s dcérou Alicou a ďalšími vzácnymi hosťami na balkóne novootvorenej matičnej budovy

POMNÍK VAJANSKÉHO – SYMBOL NÁRODNEJ ÚCTY

100
DRUHÁ BUDOVA
MATICE SLOVENSKEJ

Neoddeliteľnou súčasťou otvorenia druhej budovy Matice slovenskej bolo slávnostné odhalenie pomníka Svetozára Hurbana Vajanského, jednej z najvýznamnejších osobností slovenského národného života na prelome 19. a 20. storočia.

Spojenie oboch udalostí malo hlbokú symboliku. Kým nová budova predstavovala budúcnosť Matice slovenskej, pomník pripomínal odkaz osobnosti, ktorá celý život zasvätila zápasu za slovenský jazyk, kultúru a národné práva.

Pomník Svetozára Hurbana Vajanského bol v 60. rokoch 20. storočia pre kritiku jeho výtvarného stvárnenia odstránený a neskôr premiestnený do areálu prvej budovy Matice slovenskej, kde sa nachádza dodnes.

Portrét Svetozára Hurbana Vajanského
(1847 – 1916)

VZÁCNI HOSTIA AUGUSTOVÝCH SLÁVNOSTÍ

100

DRUHÁ BUDOVA
MATICE SLOVENSKEJ

Národné augustové slávnosti roku 1926 priviedli do Martina mimoriadnu reprezentáciu politického, cirkevného a kultúrneho života. Na otvorení druhej budovy Matice slovenskej sa zúčastnil prezident Československej republiky Tomáš Garrigue Masaryk s dcérou Alicou, predsedníčkou Československého Červeného kríža, predseda vlády Jan Černý, ministri Jozef Kállay, Jan Krčmář, Josef Schieszl a Juraj Slávik, vedúci Kancelárie prezidenta Přemysl Šámal, bývalí ministri Martin Mičura, Ivan Dérer, Fedor Houdek a Ivan Markovič, poslanci, senátori, župani, generáli, predstavitelia samosprávy, univerzít, spolkov i kultúrnych ustanovizní. Medzi cirkevnými hodnostármi nechýbali biskupi Marián Blaha, Pavol Jantausch, Samuel Zoch a Karol Kmeťko.

Po slávnostnom odovzdaní budovy nasledovali príhovory predstaviteľov štátu, Matice slovenskej, cirkví a kultúrneho života. Slávnostné zhromaždenie sa stalo jedným z najvýznamnejších stretnutí československej a slovenskej verejnosti medzivojnového obdobia.

Hostia na balkóne novej budovy Matice slovenskej. Zľava: Janka Thomka-Markovická, Juraj Slávik, Alice Masaryková, prezident Tomáš G. Masaryk, Elena Maróthy-Šoltésová a neznámy

SLOVENSKÁ KULTÚRA OSLAVOVALA SVOJ NOVÝ DOMOV

100

DRUHÁ BUDOVA
MATICE SLOVENSKEJ

Národné augustové slávnosti roku 1926 neboli iba slávnostným otvorením novej budovy Matice slovenskej. Martin sa na niekoľko dní stal centrom slovenského kultúrneho života.

Program zahŕňal koncerty, divadelné predstavenia, spevácke vystúpenia, výstavy, prednášky, spoločenské stretnutia i zasadnutia národných spolkov. Na podujatiach sa podieľali slovenskí umelci, spevácke zbory, ochotnícke divadlá i folklórne kolektívy.

Nová budova Matice slovenskej sa tak už pri svojom otvorení stala priestorom, ktorý spájal vedu, kultúru a spoločenský život slovenského národa.

PORIADOK.

Dňa 27. augusta (piatok).

Dňa 28. augusta (sobota).

Dňa 29. augusta (nedeľa).

Program kultúrnych podujatí počas Národných augustových slávností

MARTIN – CENTRUM SLOVENSKÉHO NÁRODNÉHO ŽIVOTA

100

DRUHÁ BUDOVA
MATICE SLOVENSKEJ

Počas posledných augustových dní roku 1926 sa Martin stal miestom, kam smerovala pozornosť celého Slovenska. Do mesta prúdili tisíce návštevníkov zo všetkých kútov krajiny i zo zahraničia. Podľa dobových údajov sa na Národných augustových slávnostiach zúčastnilo približne 15 až 20 tisíc ľudí, čo z nich urobilo jedno z najväčších podujatí v dejinách mesta.

Počet návštevníkov niekoľkonásobne prevýšil počet obyvateľov vtedajšieho Martina. Mesto sa na niekoľko dní zaplnilo hosťami, ktorí nachádzali ubytovanie nielen v hostincoch a verejných budovách, ale aj v súkromných domácnostiach. Dobová tlač s hrdosťou pripomínala tradičnú martinskú pohostinnosť – takmer nebolo domu, ktorý by počas slávností neprijal hostí.

Augustové slávnosti roku 1926 sa tak stali nielen sviatkom Matice slovenskej, ale aj výnimočnou udalosťou, ktorá spojila celé mesto a potvrdila jeho významné postavenie v živote slovenského národa.

Predseda Matice slovenskej biskup Marián Blaha pri prejave

OD BUDOVY MATICE SLOVENSKEJ K ŠTEFÁNIKOVMU ÚSTAVU

100

DRUHÁ BUDOVA
MATICE SLOVENSKEJ

Po ústredných slávnostiach pri novej budove Matice slovenskej sa tisíce účastníkov presunuli k Ústavu Milana Rastislava Štefánika, ktorého slávnostné otvorenie tvorilo ďalší významný bod programu záverečného dňa Národných augustových slávností.

Národopisná slávnosť predstavila bohatstvo slovenského ľudového umenia a tradícií. Na jej programe vystúpili folklórne kolektívy a účastníci v krojoch z viacerých slovenských regiónov, ktorí svojím spevom, tancom a zvykmi vytvorili jedinečnú atmosféru národnej spolupatričnosti.

Augustové slávnosti tak neboli iba otvorením novej budovy Matice slovenskej, ale aj veľkým sviatkom slovenskej kultúry.

Vážania pri oddychu
počas Národopisných slávností

DOM SLOVENSKEJ VZDELANOSTI

100

DRUHÁ BUDOVA MATICE SLOVENSKEJ

Otvorením druhej budovy Matice slovenskej v roku 1926 získala ustanovizeň moderné zázemie pre svoju vedecku, vydavateľsku a kultúrnu činnosť. Odtiaľto sa riadil rozvoj siete miestnych odborov, vedeckých odborov i kultúrno-osvetovej práce na celom Slovensku. Z budovy odchádzali aj matičné delegácie k zahraničným Slovákom, vrátane významnej cesty do Spojených štátov amerických.

Práve v týchto priestoroch vznikali diela a projekty, ktoré výrazne ovplyvnili slovenskú vedu a kultúru. Matičná bibliotéka sa stala základom dnešnej Slovenskej národnej knižnice, Matica vydala Pravidlá slovenského pravopisu a prostredníctvom časopisov Slovenské pohľady, Sliniečko a ďalších periodík spoluvytvárala slovenský kultúrny a literárny život.

Po celé desaťročia pôsobili v budove poprední historici, jazykovedci, literárni vedci, etnografi i ďalší odborní pracovníci. Ich vedeckovýskumná činnosť a publikačné výstupy významne prispeli k poznaniu slovenských dejín, jazyka, literatúry, etnografie i ďalších oblastí národnej kultúry.

Knižné sklady matičnej Bibliotéky v druhej budove Matice slovenskej roku 1954, ukážka preplneného skladu kníh

ZÁHRADA, KTORÁ ROZPRÁVA DEJINY MATICE SLOVENSKEJ

100

DRUHÁ BUDOVA
MATICE SLOVENSKEJ

Druhá budova Matice slovenskej tvorí spolu so záhradou a oplotením ucelený architektonický areál. Pre svoj mimoriadny historický a spoločenský význam bola budova v roku 1963 vyhlásená za kultúrnu pamiatku a od roku 2002 je národnou kultúrnou pamiatkou.

Dominantou priestoru pred budovou je od roku 1965 alegorická socha Matice slovenskej od akademického sochára Jána Kulicha, ktorá nahradila dovtedajší pomník Svetozára Hurbana Vajanského.

Od roku 2012 sa záhrada postupne rozrastá o Galériu búst národných a matičných dejateľov. Prvou odhalenou bustou bol Anton Bernolák pri príležitosti 250. výročia jeho narodenia. V júni 2026 pribudla dvadsiata druhá busta – Viliama Paulinyho-Tótha. Záhradný areál sa tak stal jedinečnou galériou osobností slovenských dejín pod holým nebom.

Pohľad na Galériu búst
v záhradnom areáli Matice slovenskej

BUDOVA, KTORÁ PREŽILA VOJNY AJ POLITICKÉ ZMENY

100

DRUHÁ BUDOVA MATICE SLOVENSKEJ

Druhá budova Matice slovenskej bola počas svojho prvého storočia svedkom dramatických dejinných premien Slovenska. Prežila obdobie prvej Československej republiky, Slovenskej republiky (1939 – 1945), druhú svetovú vojnu, povojnovú obnovu, nástup komunistického režimu, obdobie Pražskej jari, normalizáciu i spoločenské zmeny po roku 1989. Aj v podmienkach samostatnej Slovenskej republiky zostáva významnou súčasťou národného kultúrneho dedičstva.

Počas desaťročí patrila k najvýznamnejším miestam slovenského kultúrneho a verejného života. Jej priestory navštívili prezidenti, ministri, vedci, spisovatelia, umelci i tisíce návštevníkov. Jedna z návštev sa však zapísala do dejín ako škandalózna. Dňa 27. augusta 1967 navštívil Maticu slovenskú prezident Československa Antonín Novotný. Počas rokovania sa dostal do ostrého konfliktu s predstaviteľmi Matice slovenskej pre otázku vzťahu ku krajanským Slovákom. Nahnevane opustil budovu, odmietol prevziať pripravený dar – album s faksimile najvzácnejších dokumentov slovenských dejín – a neprijal ho ani po jeho zaslaní poštou. Tento incident výrazne oslabil jeho autoritu a stal sa jedným zo symbolov narastajúceho napätia, ktoré o niekoľko mesiacov vyústilo do jeho odvolania z funkcie prezidenta republiky.

Kontinuita existencie druhej budovy Matice slovenskej, napriek všetkým politickým zvratom a spoločenským zmenám, z nej robí jednu z najvýznamnejších památných stavieb moderných slovenských dejín.

Pohľad na miestnosť Úseku služieb čitateľom Oddelenia knižničných fondov Matice slovenskej v jej druhej budove na prízemí č. dveri 29 roku 1972

DRUHÁ BUDOVA MATICE SLOVENSKEJ V 21. STOROČÍ

100

DRUHÁ BUDOVA
MATICE SLOVENSKEJ

V priestoroch druhej budovy Matice slovenskej sa pravidelne konajú zasadnutia jej orgánov, vedecké konferencie, prezentácie publikácií, výstavy, prednášky a ďalšie kultúrne podujatia.

Jednou z posledných významných akcií pred storočnicou budovy bola vernisáž výstavy Odkaz štúrovskej generácie. Výstava predstavila osobnosti mladších štúrovcov narodených v roku 1826, ktorí svojou literárnou, vedeckou, politickou a národnobuditeľskou činnosťou formovali moderný slovenský národ, a zároveň pripomenula 200. výročie narodenia Viliama Paulinyho-Tótha, popredného predstaviteľa Matice slovenskej. Súčasťou podujatia bolo aj slávnostné odhalenie jeho busty v záhradnom areáli Matice slovenskej.

Druhá budova Matice slovenskej tak aj po sto rokoch zostáva živou súčasťou slovenského kultúrneho dedičstva – miestom, kde sa stretáva odborná práca, kultúrny život i historická pamäť slovenského národa.

Historické chodby druhej budovy Matice slovenskej slúžia ako výstavné priestory. Pôvodná architektúra z roku 1926 vytvára dôstojné prostredie pre výstavy venované dejinám Matice slovenskej, významným osobnostiam a slovenským národným dejinám.

STOROČIE V SLUŽBÁCH SLOVENSKÉHO NÁRODA POKRAČUJE

100

DRUHÁ BUDOVA
MATICE SLOVENSKEJ

Keď bola 29. augusta 1926 slávnostne otvorená druhá budova Matice slovenskej, jej tvorcovia si želali, aby sa stala trvalým domovom slovenskej kultúry, vedy a národného života. Po sto rokoch možno povedať, že ich vízia sa naplnila.

Po celé storočie zostala miestom, kde sa uchováva historická pamäť slovenského národa, vznikajú vedecké diela, organizujú kultúrne podujatia a stretávajú sa generácie matičiarov, bádateľov i návštevníkov.

Výstava Druhá budova Matice slovenskej (1926 – 2026). Storočie v službách slovenského národa je pozvaním zamyslieť sa nad tým, že skutočnú hodnotu tejto budovy netvoria iba jej múry, ale predovšetkým ľudia, ktorí v nej počas celého storočia pracovali v prospech slovenského národa. Jej príbeh sa preto nekončí – pokračuje aj dnes.

Obálka monografie prinášajúcej komplexný pohľad na dejiny druhej budovy Matice slovenskej – od zrodu myšlienky jej výstavby cez realizáciu až po dnešné dni